

Nr 190.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1923.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken och

2) lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket ut-sökningslagen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A Åkerman.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse.

26 kap.

7 §.

Har käranden underlåtit att till hovrätten ingiva underrättens protokoll eller vadebevis, och är ej det felande av annan part ingivet, varde käranden förelagt att inom viss tid därmed inkomma, vid äventyr att, där det ej är i hovrätten tillgängligt, då målet till avgörande företages, käranden skall hava förlorat sin talan.

Har käranden icke erlagt stadgad stämpelavgift till vadeinlagan, och är ej uppenbart, att sådana omständigheter föreligga, att käranden är befriad från berörda avgift, varde käranden förelagt att inom viss tid erlægga avgiften eller styrka sådana omständigheter, som nyss sagts, vid äventyr att, om föreläggandet ej är fullgjort, då målet till avgörande företages, käranden skall hava förlorat sin talan.

27 kap.

4 §.

Har klaganden underlåtit att till hovrätten ingiva underrättens protokoll, och är ej det felande av annan part ingivet, skall föreläggande meddelas efter ty i 26 kap. 7 § första stycket sägs; och skall, där klaganden är allmän åklagare, föreläggandet honom delgivas.

Hålles klaganden häktad i målet, skall felande protokoll genom hovrättens försorg införskaffas.

Har klaganden icke erlagt stadgad stämpelavgift till besvärsskriften och är ej uppenbart, att sådana omständigheter föreligga, att klaganden är befriad från berörda avgift, skall föreläggande meddelas efter ty i 26 kap. 7 § andra stycket sägs.

5 §.

Har part i föreskriven ordning anfört besvär över underrätts slutliga utslag eller över utslag, varigenom underrätt dömt till värjemålsed, och hålles ej någon i målet häktad, skall, efter ty nedan sägs, tillfälle lämnas klagandens vederpart att yttra sig över besvären.

Äro i andra fall besvär rätteligen anförda, ankomme på hovrätten att förordna om vederpartens hörande över besvären; dock må ej, med mindre tillfälle lämnats vederparten att förklara sig, ändring i underrätts utslag göras i annat fall än då besvären angå någons häktande eller kvarhållande i häkte eller hämtande till rätten, eller ock stadgandet i senare stycket av 12 § äger tillämpning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1923; dock skall vad i 27 kap. 5 § finnes stadgat ej äga tillämpning å besvär, som före nämnda dag inkommit till hovrätten.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen skola erhålla följande ändrade lydelse.

218 §.

Har klaganden underlåtit att till hovrätten ingiva överexekutors utslag eller protokoll i målet, skall vad i 205 § finnes för där avsett fall stadgat äga motsvarande tillämpning.

Har klaganden icke erlagt stadgad stämpelavgift till besvärsskriften, och är ej uppenbart, att sådana omständigheter föreligga, att klaganden är befriad från berörda avgift, varde klaganden förelagt att inom viss tid erlägga avgiften eller styrka sådana omständigheter, som nyss är sagt, vid äventyr, att, om föreläggandet icke är fullgjort, då målet till avgörande företages, klaganden skall hava förlorat sin talan.

219 §.

Har part i föreskriven ordning anfört besvär över överexekutors utslag i mål, varom i 2 kap. förmäles, skall, efter ty här nedan sägs, tillfälle lämnas klagandens vederpart att yttra sig över besvären. Ej må i andra mål ändring i överexekutors utslag göras, med mindre part, vars rätt är i fråga, erhållit tillfälle att över besvären sig förklara.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1923; dock skall vad i 219 § första stycket finnes stadgat ej äga tillämpning å besvär, som före nämnda dag inkommit till hovrätt.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
13 januari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman:

»Den under kristiden exceptionellt stegrade tillströmningen av mål till hovrätterna har förorsakat uppkomsten av betydande balanser särskilt å vademål. För avarbetande av balanserna hava extra divisioner måst inrättas i samtliga hovrätter. En extra division har arbetat i Svea hovrätt sedan början av år 1921, i Göta hovrätt sedan höstsessionen 1918 och i hovrätten över Skåne och Blekinge sedan den 1 januari 1919. Emellertid har den sålunda vidtagna ökningen av arbetskrafter för Svea och Göta hovrätters del visat sig otillräcklig. Kungl. Maj:ts förordning den 7 juli 1922 förordnat, att för envar av nämnda hovrätter ytterligare en extra division skulle vara inrättad under tiden från och med den 8 september 1922 till och med den 15 mars 1923.

Till belysande av hovrätternas arbetsbörda hänvisas till nedanstående tabeller, upptagande de i nämnda hänseende mest betydande grupperna av mål.

Svea hovrätt.

M å l	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
<i>Vädjade och instämnda mål:</i>											
Balans från föregående år	1,617	1,660	1,599	1,576	1,566	1,535	1,825	2,282	3,068	3,419	3,727
Under året inkomna	1,777	1,751	1,675	1,759	1,723	1,900	2,115	2,454	2,432	2,528	—
Summa	3,394	3,411	3,274	3,335	3,289	3,435	3,940	4,736	5,500	5,947	—
Under året avgjorda eller avskrivna	1,734	1,812	1,698	1,769	1,754	1,610	1,658	1,668	2,081	2,220	—
<i>Besvärsmål:</i>											
Balans från föregående år	409	397	372	414	388	603	892	779	888	629	495
Under året inkomna	1,639	1,491	1,468	1,484	1,763	2,330	1,932	1,996	2,269	2,136	—
Summa	2,048	1,888	1,840	1,898	2,151	2,933	2,824	2,775	3,157	2,765	—
Under året avgjorda eller avskrivna	1,651	1,516	1,426	1,510	1,548	2,041	2,045	1,887	2,528	2,270	—

Göta hovrätt.

M å l	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
<i>Vädjade och instämnda mål:</i>											
Balans från föregående år	817	864	816	773	844	853	1,010	1,168	1,408	1,591	1,638
Under året inkomna	829	748	738	830	788	947	1,103	1,136	1,207	1,253	—
Summa	1,646	1,612	1,554	1,603	1,632	1,800	2,113	2,304	2,615	2,844	—
Under året avgjorda eller avskrivna	782	796	781	759	779	790	945	896	1,024	1,206	—
<i>Besvärsmål:</i>											
Balans från föregående år	197	154	129	187	164	322	694	698	324	238	313
Under året inkomna	757	705	719	663	871	1,357	1,251	936	893	947	—
Summa	954	859	848	850	1,035	1,679	1,945	1,634	1,217	1,185	—
Under året avgjorda eller avskrivna	800	730	661	686	713	977	1,251	1,310	979	872	—

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

M å l	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
<i>Vädjade och instämnda mål:</i>											
Balans från föregående år	211	230	206	270	380	547	686	804	766	651	489
Under året inkomna	513	520	523	602	606	658	802	759	788	728	—
Summa	724	750	729	872	986	1,205	1,488	1,563	1,554	1,379	—
Under året avgjorda eller avskrivna	494	544	459	492	439	519	684	797	903	890	—
<i>Besvärsmål:</i>											
Balans från föregående år	46	38	40	66	53	83	126	48	40	69	62
Under året inkomna	390	356	384	391	535	797	689	589	601	551	—
Summa	436	394	424	457	588	880	815	637	641	620	—
Under året avgjorda eller avskrivna	398	354	358	404	505	754	767	597	572	558	—

Av tabellerna framgår, att tillströmningen av mål till hovrätterna under kristiden väsentligt ökats, och även om det kan förväntas, att när normala förhållanden inom det ekonomiska livet åter en gång inträtt, detta jämväl skall återspeglas i ett mindre antal rättegångar, torde man dock nödgas för framtiden räkna med ett väsentligt större antal till hovrätterna fullföljda mål än som var fallet under tiden närmast före kristidens inträde. Under år 1922 inkommo till Svea hovrätt icke mindre än 2,528 vademål. Antalet under samma tid avgjorda

vademål uppgick allenast till 2,220. Balansen å vademål har sålunda ökats med 308 mål. Även i Göta hovrätt har antalet under år 1922 inkomna vademål överstigit antalet avgjorda vademål, dock allenast med 47 mål. Ehuru i dessa båda hovrätter sedan den 8 september 1922 två extra divisioner arbetat, har sålunda balansen å vademål under året stigit. Även om två extra divisioner fortfarande komma att vara inrättade i nämnda hovrätter, synas balanserna därstädes icke kunna bli inom skäligen tid avarbetade. Under sådana förhållanden torde bliva nödvändigt att finna andra utvägar för att nedbringa balanserna. Strävandena synas böra inriktas dels på åtgärder som kunna bidra att öka arbetsresultatet inom hovrätterna, och dels på åtgärder, till hämmande av den ökade tillströmningen av mål till hovrätterna. I förra hänseendet yppar sig utvägen att genom införande av obligatorisk kommunikation av besvärsmål vinna ökad tid till måls föredragning för slutligt avgörande, och införandet av stämpelavgift för fullföljd av talan till hovrätterna synes vara en lämplig anordning för vinnandet av det senare syftet.

För närvarande föredragas besvärsmålen i hovrätterna, så snart de föreligga i komplett skick. De mål, i vilka underrättens utslag fastställas, avgöras omedelbart; övriga mål däremot utställas till vederbörandes hörande. Sedan förklaring inkommit, föredragas dessa mål ånyo inför hovrätten. De mål, i vilka kommunikation äger rum, bli sålunda föremål för dubbel föredragning. Genom en föreskrift om obligatorisk kommunikation skulle den tid, som åtgår till den första föredragningen av nämnda mål, vinnas för avgörande av andra mål.

*Obligatorisk
kommunikation.*

Frågan om obligatorisk kommunikation av besvärsmål har vid ett par tidigare tillfällen varit aktuell. Under förarbetena till 1901 års lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken var frågan uppe, och i det förslag till sagda lag, som 1898 remitterades till högsta domstolen, intogs i 27 kapitlet 5 § rättegångsbalken ett stadgande av innehåll, att om part i föreskriven ordning fullföljt talan mot underrätts slutliga utslag i brottmål eller mot utslag, varigenom underrätt i sådant mål dömt till värjemålsed, och ej någon i målet hölles häktad, skulle tillfälle lämnas klagandens vederpart att över besvären yttra sig. Som motiv för den obligatoriska kommunikationen i dessa mål anfördes den betydande tidsbesparing, som genom densamma skulle vinnas i hovrätternas arbete.

I högsta domstolen avstyrktes förslaget av fyra justitieråd. Emot förslaget anfördes huvudsakligen, att enligt detsamma den synnerligen snabba rättskipning, som hittills ägt rum i de mål, vilka avgjordes utan

kommunikation, icke vidare vore att påräkna, att i de mål, som kunde avgöras utan kommunikation, saknade kommunikationen all betydelse för målets prövning och verkade allenast kostnader för parterna och dröjsmål med avgörandet, att även om man i fråga om kostnaderna icke toge hänsyn till klaganden, kvarstode dock alltid, att förklaranden finge vidkännas en onödig utgift, som han i många fall icke kunde få ersatt, samt att den ovillkorliga kommunikationen och därav följande utsikt till ett avsevärt uppskov med målets avgörande uppmuntrade till klagomål i fall, då klaganden kunde hava intresse av att målet fördröjdes.

Vid anmälan i statsrådet den 31 december 1900 av högsta domstolens omförmälda utlåtande anförde chefen för justitiedepartementet till bemötande av nämnda anmärkningar, att det väl finge erkännas, att den snabba rättskipning, som för det dåvarande ägde rum i besvärsmål, vilka avgjordes utan kommunikation, innebure en fördel, som i någon mån skulle gå förlorad genom förslaget godkännande, men att med hänsyn till de förenklingar i kommunikationsförfarandet, som förslaget avsåge att genomföra, det torde kunna förväntas, att det av kommunikationsåtgärden föranledda dröjsmål i regel ej skulle komma att överstiga en eller annan månad, i vilket fall skäligen anspråk på skyndsamhet i avgörandet fortfarande måste anses fullt tillgodosedda. Att, såsom inom högsta domstolen blivit antytt, det genom kommunikationen uppkommande dröjsmålet skulle i nämnvärd omfattning föranleda, att klagan skulle komma att föras av parter, som allenast ville uppehålla verkställighet av underrättens utslag, torde med hänsyn till vad departementschefen sålunda anført näppeligen kunna befaras, helst om i betraktande toges, att enligt förslaget underrättens utslag i ersättningsfrågor och andra ämnen, som ej anginge ansvars ådömande, skulle komma att gå i verkställighet, såsom vore det meddelat i tvistemål. Beträffande frågan om de av kommunikationen föranledda kostnader för klagandens vederpart torde uppmärksammas, att genom den föreslagna bestämmelsen om parts rätt att med posten insända förklaring berörda kostnader kunde nedbringas till ett minimum, ity att utgift till ombud eller kommissionär för målets bevakande icke skulle behöva ifrågakomma.

Förslagets bestämmelser i 27 kap. 5 § rättegångsbalken bibehöllos därför oförändrade i propositionen till 1901 års riksdag. Första kammaren biföll Kungl. Maj:ts förslag, men andra kammaren antog den lydelse av lagrummet, som det nu har, varefter vid sammanjämkning första kammaren biträdde andra kammarens beslut. I andra kammaren framhöllos huvudsakligen enahanda synpunkter som de, vilka framförts i anmärkningarna i högsta domstolen.

Frågan upptogs ånyo under förarbetena till de ändringar i hovrätternas arbetsordningar, som år 1919 beslötos. Inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga föreslogo i ett den 4 oktober 1918 avgivet betänkande angående vissa ändringar i hovrätternas arbetssätt och löneförhållanden m. m., att 27 kap. 5 § rättegångsbalken måtte erhålla ändrad lydelse i överensstämmelse med vad i Kungl. Maj:ts proposition till 1901 års riksdag föreslagits.

De sakkunniga anförde, att enligt deras mening skulle införande av obligatorisk kommunikation i brottmål vara ett av de verksammaste medel, som stode till buds för ökande av snabbheten i brottmålen avgörande, och det framstode såsom en tvingande nödvändighet, att med de medel, som stode att tillgripa, göra det möjligt för hovrätterna att medhinna det under senare tider starkt ökade antalet till hovrätterna inkommande brottmål.

Inom justitiedepartementet uppgjordes därefter ett utkast till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 5 § rättegångsbalken. I detta utkast föreskrevs obligatorisk kommunikation även i civila besvärsmål med undantag dock för utsökningsmål, vilka icke berördes av den föreslagna lagändringen.

De sakkunnigas betänkande jämte berörda utkast remitterades till hovrätterna.

Svea hovrätt anförde i utlåtande den 10 december 1918:

På sätt vid behandlingen av 1901 års förslag anmärktes, kommer utan tvivel en regel, som föreskriver kommunikation utan föregående prövning av besvärens befogenhet, att medföra de olägenheter, att i alla de fall, då fastställelse av underrättens beslut eljest skulle kunnat utan kommunikation meddelas, hovrättens slutliga beslut blir fördröjt och ökade kostnader för parterna uppkomma. Den med nuvarande ordningen följande dubbla föredragningen av ett stort antal mål inkränktar emellertid väsentligen på hovrättens arbetstid och är sålunda till stort hinder för vinnande av största möjliga arbetsresultat, varav åter följer ett allmänt försenande av målen avgörande i hovrätten. Att de klagandeparter, vilkas ändringsyrkande icke bifallits, få vidkännas de med kommunikationen förenade utgifter samt ersätta kostnaden för förklarings avgivande, kan ej anses obilligt och torde vara ägnat att motverka obehövt ändringssökande. Vad beträffar de av kommunikationen föranledda kostnader för klagandens motparter, må uppmärksammas, att dessa kostnader, för vilka i allmänhet torde kunna påräknas gottgörelse av klaganden, i allt fall genom nu gällande bestämmelse om rätt för part att med posten insända förklaring kunna väsentligen nedbringas. På grund härav anser sig hovrätten böra tillstyrka en lagändring i överensstämmelse med det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget.

Gotha hovrätt förklarade sig i utlåtande den 7 november 1918 ej hava något att erinra mot det av de sakkunniga framlagda förslaget.

Hovrättens president och fem av dess ledamöter voro likväl skiljaktiga och avstyrkte för sin del förslaget.

Hovrätten över Skåne och Blekinge lämnade i yttrande den 1 november 1918 de sakkunnigas förslag utan anmärkning.

Jag har låtit inom justitiedepartementet utarbeta utkast till lagar om ändrad lydelse av 27 kap. 5 § rättegångsbalken och 219 § första stycket utsökningslagen, vilka till sitt innehåll överensstämma med de förslag till ändringar av nämnda lagrum, vilka innefattas i de detta protokoll bilagda lagförslag, och hava över utkastens infordrats yttranden från hovrätterna.

Svea hovrätt har i yttrande den 20 december 1922 förklarat, att hovrätten på de skäl, som anförts i hovrättens ovannämnda utlåtande av den 10 december 1918, ansåge sig jämväl nu böra tillstyrka en lagändring av 27 kapitlet 5 § rättegångsbalken i enlighet med det remitterade utkastet. Vidkommande utkastet till lag om ändring av 219 § första stycket utsökningslagen har hovrätten anført:

I fråga om utsökningsmål i allmänhet kan hovrätten icke finna annat än att de skäl, som anförts mot den obligatoriska kommunikationen, göra sig gällande med alldeles särskild styrka. Ifrågavarande mål äro av beskaffenhet att kräva största möjliga skyndsamhet i avgörandet. Det måste anses stridande mot den ledande tanken i exekutivprocessen, att tiden för dessa måls avgörande utsträcker utöver vad som kan vara oundgängligen nödvändigt. Det synes därför hovrätten välbetänkt, att, såsom det remitterade utkastet till ändrad lydelse av 219 § första stycket utsökningslagen förutsätter, från den föreslagna obligatoriska kommunikationen undantagits alla andra utsökningsmål än lagsökningsmål. I fråga om sistnämnda kategori av utsökningsmål är det visserligen sant, att utslag i dylika mål kunna verkställas allenast under samma villkor som av under rätt meddelad dom; och kunde det därför måhända synas följdriktigast att låta samma föreskrifter gälla för lagsökningsmål som beträffande besvärsmål, vilka fullföljas enligt 27 kap. rättegångsbalken. Det kan dock icke förnekas, att den fordran på snabbhet i avgörandet, som lagsökningsmålen kräva, kommer att bliva i så väsentlig grad åsidosatt, därest beträffande dessa mål obligatorisk kommunikation föreskrives, att denna omständighet synes innebära avgörande skäl mot den föreslagna anordningen. Det stora flertalet lagsökningsmål avgöres i allmänhet hos överexekutorerna inom 2 å 4 veckor från det målen inkommit till dessas slutliga handläggning. Handläggningen dessförinnan försiggår hos överexekutorerna med sådan skyndsambet, att i detta sammanhang kan bortses därifrån. Vid fullföljd i andra instans torde tiden för utslag i alla de fall, då kommunikation icke äger rum — och dessa äro det till antalet utan jämförelse största av alla utsökningsmål — för närvarande vanligen kunna beräknas till 2 å 2¹/₂ månader, räknat från dagen för överexekutors utslag. Därest obligatorisk kommunikation införes, kan tiden för andra instansens utslag, räknat från dagen för överexekutors utslag, i allmänhet icke beräknas kortare än till 4 å 5 månader. I betraktande av lagsökningsprocessens karaktär måste det dröjsmål, som alltså föranle-

des av den ifrågasatta ordningen, betecknas såsom högst avsevärdt. Härtill kommer vidare, att remitterade förslaget i nu förevarande del icke synes vara av praktiskt värde för det syfte, som därmed avses. Av preliminäruppgifter, vilka stått hovrätten till buds, rörande vid hovrätterna genom slutligt utslag avgjorda lagsökningssmål har hovrätten inhämtat, att i hovrätterna avgjordes: under år 1920 85 lagsökningssmål, därav 32 eller således 37.6 % kommunicerades, samt under år 1921 168 dylika mål, därav 54 eller således 32.5 % kommunicerades. Då ifrågasatt förslaget i allmänhet kräva kort tid för föredragningen, förefaller det hovrätten, att någon mera avsevärd tidsbesparing icke är att vinna genom en ändring av 219 § utsökningsslagen i enlighet med det remitterade utkastet. På grund av vad sålunda anförts föranlättes hovrätten att avstyrka förslaget i nu förevarande del.

Därest emellertid förslag jämväl i denna del kommer att framläggas för riksdagen, anser hovrätten, att det föreslagna förfarandet bör tillämpas även i mål om handräckning för fordrans utfående och att följaktligen andra stycket i 12 § av lagen den 26 april 1907 om handräckning för fordrans utfående bör erhalla därav påkallad förändrad lydelse.

Hovrättsrådet H. Glimstedt och assessorn B. Scherdin voro skiljaktiga och förenade sig om följande av den sistnämnde avgivna yttrande:

De skäl, som under förarbetena till 1901 års lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken blivit inom högsta domstolen anförda mot då föreliggande förslag till obligatorisk kommunikation av till hovrätt inkomna besvär i brottmål, som ej röra häktad, synes alltjämt äga full giltighet såväl beträffande nämnda slags mål som även i fråga om övriga genom besvär till hovrätt komna mål.

Ett av de huvudskäl, som inom högsta domstolen anfördes mot berörda förslag, var, att detsamma genomförande skulle föranleda onödigt dröjsmål med avgörandet av ett stort antal mål, som besvärsviis inkommit till hovrätt. Av tillgänglig rättsstatistik framgår, att under en lång följd av år över hälften av samtliga till hovrätterna inkomna besvärsmål blivit slutligen avgjorda utan att kommunikation föregått; och anledning finnes antaga, att, sedan underdomstolarna förvärvat större erfarenhet i fråga om tillämpningen av de vidlyftiga lagverk, som på de senare åren tillkommit, antalet utan kommunikation avgjorda besvärsmål, därest nu föreliggande förslag ej upphöjes till lag, kommer att proportionsvis ökas. På grund härav och då den föreslagna obligatoriska kommunikationen av flertalet besvär bör föranleda en ökning av den för hovrättsarbetets jämna gång nödvändiga normalbalansen å skriftväxlingsmål, torde den i remitterade förslaget angivna ordningen för kommunikation av besvär komma att medföra en betydande genomsnittlig försening i avgörandet av samtliga i besvärsväg till hovrätterna inkomna mål. Den föreslagna ordningen betecknar därför ett tydligt avsteg från det eljest omhuldade kravet på snabb rättskipning, och detta avsteg synes mig så mycket betänkligare, som i alla de av den nya ordningen berörda mål, som enligt nu gällande stadganden kunnat utan kommunikation avgöras, olägenheten av dröjsmålet med avgörandet skulle komma att gå ut just över den part, som haft fog för sin talan. Särskilt obilligt komme den föreslagna reformen att verka i mål om återgång av äktenskap samt om hemskillnad och äktenskapsskillnad, då ju i dylika mål de mest betydelsefulla rättsverkningar äro

knutna ej, såsom i mål om boskillnad, till tidpunkten för talans anhängiggörande utan till tidpunkten för det slutliga avgörandet. För att nämna ytterligare några exempel på rättskonflikter, i vilka det av den obligatoriska kommunikationen föranledda dröjsmål skulle kunna komma att särskilt svårt kränka den enskildes berättigade intressen, tillåter jag mig att hänvisa till de fall, varom förmåles i 6 kapitlet 6 § giftermålsbalken och 6 § i lagen den 30 september 1904 om samäganderätt. — Beträffande de civila besvärsmålen över huvud taget gäller, att de tarva den största möjliga skyndsamhet i avgörandet.

I fråga om brottmålen skulle nu föreslagna onödiga dröjsmål med avgörandet av kriminella besvär komma att i icke oväsentlig mån motverka de ändamål, som av staten i dess straffande verksamhet fullföljas. Särskilt bleve detta fallet under så kallade brottsepidemier, till exempel den nu inom alkohollagstiftningens tillämpningsområde grasserande.

Remitterade förslaget innefattar obligatoriskt dröjsmål med prövningen i hovrätt jämväl av underrätts under rättegången meddelade beslut, däremot särskild klagan får fullföljas. Dylikt dröjsmål, såvitt rör underrätts beslut om edgång samt över domarejäv och foruminvändningar i vissa fall, kommer att förlänga rättegången jämväl i första instans.

Remitterade förslaget harmonierar sålunda mindre väl med de i hovrätternas arbetsordningar givna bestämmelserna om förtursrätt för mål rörande dylika beslut.

En synnerligen beklaglig följd av remitterade förslagets antagande bleve den, att parterna skulle komma att tillskyndas onödiga kostnader. Till förringande av denna anmärknings värde har anförts, bland annat, att det vore allenast *de* klagande parter, vilkas ändringssökande misslyckades, som komme att tillskyndas ökad kostnad i anledning av ett allmänt kommunikationsförfarandes införande, att berörda kostnadsökning fördenskull icke innebure någon obillighet utan utgjorde ett hälsosamt och välbehövt korrekativ mot obefogat ändringssökande, samt att förklarandepart, därest han hade anledning att betvivla motpartens förmåga att gälda förklaringskostnad, i rätten att insända förklaring med posten ägde ett medel att nedbringa nämnda kostnad till ett minimum. I anledning härav må erinras dels att ändringssökanden i de synnerligen vanliga familjerättsliga tvister, som röra beloppet av underhåll till maka, äkta eller oäkta barn med flera ämnen, samt i brottmål, då ändringssökandet rör sig om straff- eller skadeståndsskyldighets utmätande, i regel icke kunna på den grund, att de misslyckas, anses obefogade, då ju i dylika mål domsluten vila på en så bristfällig grund som domarens fria skön, dels ock att förklarings befördran med posten sker på förklarandepartens eget äventyr, att i följd härav förklarandeparter, enligt vad erfarenheten visar, låta i stor utsträckning genom ombud ingiva sina rättegångsskrifter, samt att part, som med posten insänder förklaring, i allt fall har att vidkännas utgifter för den rådfrågning hos rättskunnig person och det biträde med förklaringsens avfattande, som han funnit av nöden. — I detta sammanhang må jämväl påpekas, att det allmänna kommunikationsförfarandets införande komme att tillskynda Kronan väsentligt ökade kostnader enligt lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång. Dessutom komme den föreslagna ordningen att föra med sig ökat, till ingen nytta tjänande arbete för de allmänna åklagarna och kronobetjäningen, vilket förhållande i sin tur kan föranleda, att krav på ökade löneförmåner kunna befinnas omöjliga att avvisa.

Den föreslagna reformen kan sålunda ur nationalekonomisk synpunkt icke karakteriseras annorlunda än såsom skadlig.

Man har med det föreslagna allmänna kommunikationsförfarandets införande velat vinna en ökning av hovrätternas arbetsresultat. Ett närmare studium av hovrättsarbets natur och betingelserna för arbetsresultatets ökning giver dock vid handen, att förväntningarna rörande sådan ökning äro i högsta grad överdrivna.

På grund av vad sålunda anförts och med instämmande i vad pluraliteten andragit mot ifragasatt obligatorisk kommunikation av besvär i lagsökningsmål kan jag för min del icke tillstyrka de föreslagna ändringarna i 27 kapitlet 5 § rättegångsbalken och 219 § utsökningslagen.

Göta hovrätt har i yttrande den 20 december 1922 meddelat, att hovrätten icke hade något att mot lagutkasten erinra.

Presidenten, med vilken fem ledamöter förenade sig, anförde:

Ehuru jag, då hovrätten den 7 november 1918 hade att avgiva underdånigt utlåtande över ett utkast till lag om ändrad lydelse av 27 kapitlet 5 § rättegångsbalken av enahanda lydelse som det nu föreliggande utkastet till lag om ändrad lydelse av nämnda lagrum, förklarar mig icke kunna för min del biträda förstberörda lagutkast, finner jag mig likväl med avseende å de nuvarande högst betydande arbetsbalanserna i hovrätterna ej böra motsätta mig de nu föreslagna lagbestämmelserna.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i yttrande den 14 december 1922 förklarar, att hovrätten ej hade något att erinra mot lagförslagen.

Av tillgängligt statistiskt material framgår, att av antalet av hovrätterna under åren 1920 och 1921 avgjorda kriminella besvärsmål icke fullt 50 % avgjorts efter kommunikation. Av civila besvärsmål med undantag för utsökningsmål hava under samma tid något över 40 % kommunicerats. Dubbelföredragning förekommer sålunda i ett synnerligen stort antal mål, och den tidsbesparing, som genom obligatorisk kommunikation vinnes, kommer sålunda att bliva synnerligen avsevärd.

Det skäl, som huvudsakligen kan anföras mot den obligatoriska kommunikationen är, att den snabba rättskipning, vilken nu äger rum i de mål, som avgöras utan kommunikation, skulle gå förlorad. Men den snabba rättskipningen i dessa mål vinnes på bekostnad av övriga mål. I första hand förlänges genom dubbelföredragningen tiden för avgörandet i de besvärsmål, i vilka kommunikation äger rum, och slutligen går dröjsmålet ut över vademålen, vilka skulle tillgodoföras en del av den tid, som nu åtgår till föredragning av besvärsmål. Dubbelföredragningen av besvärsmål får därför anses hava sin dryga anpart i uppkomsten av de i hovrätterna förefintliga balanserna, och på dubbelföredragningens konto

kan sålunda även delvis skrivas den oroväckande långa tid, som i allmänhet åtgår, innan vademålen i de två större hovrätterna kunna avgöras. Också hava alla hovrätterna tillstyrkt den föreslagna ändringen i 27 kap. 5 § rättegångsbalken, och kan därvid särskilt hänvisas till den ändrade ståndpunkt, som presidenten och de fem ledamöterna i Göta hovrätt med hänsyn till balanserna i hovrätterna nu intagit. Under sådana förhållanden synes något särskilt bemötande av vad de två skiljaktiga ledamöterna i Svea hovrätt anfört icke vara erforderligt. Anmärkas må allenast, att vad de anfört rörande obligatoriskt dröjsmål med prövningen i hovrätt av underrätts under rättegången meddelade beslut grundar sig på missuppfattning. I förslaget till ändring av 27 kapitlet 5 § rättegångsbalken säges uttryckligen, att med undantag för besvär över utslag, varigenom dömts till värjemålsed, den obligatoriska kommunikationen endast gäller besvär över *slutligt* utslag. Ytterligare kan anföras, att obligatorisk kommunikation redan nu förekommer i högsta instans, där den omfattar jämväl mål angående häktade och utsokningsmål. Det har ansetts, att Högsta domstolens tid är för dyrbar att upptagas med dubbelföredragningar, och med den utveckling, förhållandena tagit, synes detsamma böra gälla om hovrätterna.

Förslaget om ändring av 219 § första stycket utsokningslagen har av Svea hovrätt avstyrkts. Såsom skäl för avstyrkandet har hovrätten huvudsakligen åberopat den skyndsamhet i avgörandet, som är nödvändig, då det gäller utsokningsmål. Vål är det sant, att i utsokningsmål snabbheten i avgörandet är av synnerlig vikt. Också har den obligatoriska kommunikationen icke ansetts böra utsträckas till utsokningsmålen i allmänhet. I det avseende, varom nu är fråga, synes emellertid lagsökningsmålen intaga en särställning bland utsokningsmålen. I lagsökningsmål föreligger i allmänhet ett påstående om åläggande av betalningsskyldighet. Har detta påstående av överexekutor ogillats och klagat den föregivne borgenären, så måste, därest hans talan skall bifallas, redan nu kommunikation ske. Skall hans talan ogillas och överexekutors utslag sålunda fastställas, blir avgörandet genom den obligatoriska kommunikationen något fördröjt, men synes vikten av ett snabbt avgörande i hovrätten i detta fall ej vara så stor. Nackdelen för den påstådde gäldenären av att det slutliga ogillandet något fördröjes torde ej vara alltför betydande. Har åter borgenärens talan bifallits och klagat gäldenären, skall, för den händelse den sistnämndes besvär böra bifallas, även enligt gällande lag kommunikation äga rum. Skola däremot hans besvär ogillas, och har han sålunda klagat allenast för att vinna tid, synes verklig skada kunna uppstå genom det dröjsmål, som en obligatorisk kom-

munikation medför. Emellertid äger borgenären i detta fall jämlikt 51 § utsökningslagen få verkställighet å överexekutors utslag på samma sätt som å en av underrätt meddelad dom, som ej vunnit laga kraft, d. v. s. gäldenären kan skydda sig från utmätning allenast genom att ställa borgen. Under sådana förhållanden synas större betänkligheter icke böra föreligga att föreskriva obligatorisk kommunikation i dessa mål än i mål, som fullföljts från underrätt. Är åter i lagsökningsmål icke fråga om åläggande av personlig betalningsskyldighet utan har betalning sökts ur fast egendom, så får på grund av överexekutors utslag, varigenom förordnats om egendomens försäljning i den ordning, som om utmätt fast egendom stadgas, försäljning visserligen icke äga rum, innan utslaget vunnit laga kraft; men synes även i detta fall det dröjsmål, som kan vållas av obligatorisk kommunikation, ej kunna få någon större betydelse. Jag finner förty ej skäl att i anledning av Svea hovrätts yttrande frångå den i utkastet föreslagna ändringen av 219 § första stycket utsökningslagen.

Svea hovrätt har anmärkt, att för den händelse nu nämnda ändringsförslag komme att framläggas för riksdagen, hovrätten ansåge, att det föreslagna förfarandet borde tillämpas även i mål om handräckning för fordrans utfående och att följaktligen andra stycket i 12 § av lagen den 26 april 1907 om handräckning för fordrans utfående borde erhålla därav påkallad förändrad lydelse. Enligt nämnda paragraf kunna mål, som avses i omförmälta lag, dragas under hovrätts prövning allenast för det fall, att borgenärs ansökning om handräckning icke upptagits till prövning. Men i dylikt fall har gäldenären icke ens varit hörd i målet hos överexekutor, och ett hovrätts bifall till den av borgenären i hovrätten förda talan kan allenast innebära, att målet återförvisas till överexekutor för ansökningens delgivning med gäldenären. Under sådana förhållanden synes det tveksamt, huruvida i detta fall för en ändring av överexekutors utslag verkligen enligt nu gällande lag erfordras kommunikation. På grund härav och då i allt fall antalet mål, som enligt nämnda paragraf dragas under hovrätts prövning, icke är så stort, att frågan har praktisk betydelse, har jag ej funnit anledning föreslå ändrad lydelse av samma paragraf.

Vad därefter angår frågan om införande av stämpelavgift för fullföljd av talan till hovrätt framgår av statistiken, att den huvudsakliga orsaken till balansernas uppkomst är den ökade tillströmningen av mål. För hämmande av denna tillströmning har det ifrågasatts att lägga stämpelavgift å vadebeviset, och i samband med att hovrätterna hörts över förslag till ändringar i arbetsordningarna, vilka syftat till nedbringande

Stämpelavgift för fullföljd.

av balanserna, hava hovrätternas yttranden jämväl infordrats över en inom justitiedepartementet uppsatt »P. M. angående stämpelavgift å bevis om erlagt vad». Denna P. M. var av följande lydelse:

Den under de senare åren inträffade avsevärda stegringen av antalet till hovrätterna inkommande mål påkallar med nödvändighet vidtagande av åtgärder ägnade att minska tillströmningen. Det lider intet tvivel, att rättsmedelssystemet i dess nuvarande utformning icke är ägnat att i erforderlig grad avhålla parter från ett obehörigt fullföljande av talan mot underrätts utslag. Sålunda torde f. n. i betydande omfattning mål fullföljas till hovrätterna antingen blott för att fördröja sakens slutliga avgörande eller ock i allt fall utan att vederbörande part tillräckligt prövat, huruvida giltig anledning föreligger att draga målet inför högre instans. Vad nu anförs, lärer få anses bestyrkt av tillgängliga rättsstatistiska uppgifter rörande ändringsfrekvensen i av hovrätterna till prövning upptagna, från underrätterna fullföljda mål. År 1915 utgjorde de mål, vilka av hovrätt ändrats eller återförvisats, 35,8 % av samtliga från underrätterna till hovrätterna fullföljda mål och år 1916 utgjorde motsvarande procenttal 37,2.

Vill man mot det nu rådande missbruket av rätten till fullföljd av talan mot underrätts utslag söka ernå ett korrektiv, som verkar i avseende å såväl vade- som besvärsmålen, torde det ligga närmast till hands att föreskriva viss avgift för rätt till fullföljd av talan med skyldighet för part att vid ingivande av vade- eller besvärslaga förete bevis, att avgiften erlagts, vid äventyr att, därest part efter föreläggande att till hovrätten inom viss tid inkomma med vederbörligt bevis härom, eller därom att han icke äger tillgång till gäldande av avgiften, eller efter dess gäldande skulle sakna nödortfigt uppehälle, icke fullgör föreläggandet, han har förlorat sin talan. Införande av en dylik avgift påfordrar emellertid ändringar i rättegångsbalken, men sådana torde icke utan tvingande skäl nu böra vidtagas. Enda utvägen att undvika dylika ändringar synes vara, att man begränsar sig till vademålen, för vilkas del man kan belägga vadebeviset med en lämpligt avpassad stämpel.

Ett skäl mot att söka det återhållande momentet i form av en stämpelavgift är, att därigenom samtliga parter, som enligt lag beviljats fri rättegång, därmed ock gå fria från erläggande av avgiften. Erfarenheten har visat, att i allmänhet inga parter äro mera benägna att fullfölja talan i högre instans än de, som föra rättegång på det allmännas bekostnad. Förklaringen härtill är givetvis, att för dessa icke förefinnes den anledning till återhållsamhet, som ligger i risken att nödgas betala kostnaderna. Vill man emellertid undvika denna med en stämpelavgift förknippade olägenhet, lärer annan utväg ej vara möjlig än att man, i likhet med vad f. n. gäller vid fullföljd av talan i högsta instansen beträffande bl. a. ansökan av part att utan hinder av att han ej nedsatt föreskrivet belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning, få fullfölja talan, anordnar en förprovning av målet. Att f. n. skrida till så omfattande nyheter i fråga om gällande processordning för hovrätterna lärer dock ej böra ifrågakomma.

Det kan vidare ifrågasättas, huruvida icke part, som i alla eller i huvudsakliga delar fått sitt ändringssökande bifallet, bör berättigas att återfå det erlagda stämpelbeloppet. Ett dylikt medgivande skulle emellertid otvivelaktigt motverka, vad ovan angivits som ändamålet med införande av en stämpelavgift,

eller att avhålla parter från ändringssökande i fall, där grundad anledning till fullföljd ej föreligger.

Vad angår det belopp, vartill stämpelavgiften bör bestämmas, har en summa av 25 kronor funnits skäligen. Då avgiften ej lämpligen kan göras progressiv — i sådant avseende möta hinder av praktisk art, vilka svårigen torde kunna övervinnas — synes avgiften tills vidare böra begränsas till nämnda summa. Skulle erfarenheten utvisa, att en stämpel av angiven storlek ej utövar den verkan å fullföljdsfrekvensen, som beräknats, får framdeles tagas under övervägande, huruvida stämpelbeloppet bör höjas eller till äventyrs mera effektiva åtgärder tillgripas.

Svea hovrätt har i utlåtande den 20 december 1922 anfört:

Genom vadebevisens beläggande med en stämpelavgift av 25 kronor har man velat vinna ett korrektiv mot missbruket av rätt till fullföljd av talan mot underrätts utslag i mål, som kunna fullföljas efter vad. I promemorian synes man ej hava förbisett, att ett dylikt korrektiv måste anses i lika hög grad erforderligt beträffande flertalet besvärsmål. Då man emellertid avstått från framläggande av förslag i sådant hänseende, har såsom skäl härför anförts, att de åtgärder, som kunde ifrågakomma, skulle påfordra ändringar i rättegångsbalken, något som ansetts icke utan tvingande skäl böra äga rum. Det är emellertid av stor vikt, att även i fråga om besvärsmålen — bland vilka vissa grupper synas vara stadda i ständigt stigande — åtgärder vidtagas i syfte att stävja obehörigt ändringssökande; och även härvidlag torde införande av en stämpelavgift lämpligen kunna komma till användning. Önskvärt synes vara, att såväl besvärsskrifter som vadeinlagor — däremot icke vadebevis — beläggas med stämpelavgift, något som torde kunna genomföras utan någon som helst ändring i rättegångsbalken.

En annan åtgärd i samma syfte som de nu föreslagna, torde måhända också böra tagas i övervägande, nämligen att, på sätt i promemorian antytts, införa skyldighet för part, som fullföljer talan till hovrätt, att nedsätta visst belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning.

Göta hovrätt har i yttrande den 20 december 1922 anfört:

Den ifrågasatta åtgärden, att till minskning av tillströmningen av vademål till hovrätterna belägga vadebevisen med en stämpel av tjugufem kronor, anser sig hovrätten icke kunna förorda. Principiellt sett bör enligt hovrättens förmenande hinder ej sättas, då det gäller fullföljd av talan till andra instans. Den denna fråga rörande promemorian utvisar, att år 1915 35,8 procent och år 1916 37,2 procent av de till hovrätterna fullföljda vademålen blivit av hovrätterna ändrade eller återförvisade. Att vid sådant förhållande lägga hinder av föreslagen art i vägen för den part, som ej åtnöjes med underrätts dom, torde så mycket mindre vara tillrådligt, som reformen uppenbart måste verka orättvist genom att huvudsakligen gå ut över de mindre bemedlade, som icke kunna utverka sig fri rättegång. Däremot kan ej antagas, att man genom en dylik åtgärd skulle kunna förhindra fullföljd av just sådana mål, i vilka ändring tydligen ej kunnat förväntas. Även i anseende till det föreslagna stämpelbeloppet anser hovrätten förslaget icke vara lyckligt. Tjugufem kronor är uppenbarligen icke ett tillräckligt belopp att avhålla part från fullföljd i hovrätt. Rättegångskostnaderna i vademålen uppgå i allmänhet till flera hundra kronor, och vid sådant förhållande spelar föreslagna beloppet ingen roll. För övrigt håller hov-

rätten före, att den ifrågasatta stämpelavgiften omöjligen kan få den verkan, att, såsom antagits i promemorian, antalet fullföljda vademål skulle minskas med en sjättedel. I allt fall finner hovrätten, att införandet av en dylik avgift är av den ingripande betydelse i avseende å gällande processordning, att åtgärden bör ske genom ändring i rättegångsbalken och ej, såsom promemorians författare synes hava avsett, blott genom ändring i förordningen angående stämpelavgiften.

Presidenten, med vilken två hovrättsråd instämde, fann för sin del ej anledning att motsätta sig införandet av den föreslagna avgiften för rätt att fullfölja talan emot underrättens utslag i sådana mål, däruti talan skulle fullföljas efter vad, men ansåg en dylik avgifts införande vara av den ingripande betydelse med avseende å gällande processordning, att åtgärden borde ske genom ändring i rättegångsbalken och ej, såsom promemorians författare syntes hava avsett, blott genom ändring i förordningen angående stämpelavgiften.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i utlåtande den 18 december 1922 förklarat sig hysa den uppfattningen, att förslaget om stämpelavgift å vadebevis komme att bliva föga effektivt i det syfte, som med förslaget avsåges.

Frågan om införande av högre avgift för fullföljd av vadetalan till hovrätt har tidigare varit aktuell. Då högsta domstolen år 1900 behandlade ett till densamma remitterat förslag till lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken, vilket förslag följande år upphöjdes till lag, hemställde högsta domstolens flesta ledamöter, att vadepenningens belopp, som i förslaget blivit satt till tre daler, måtte förhöjas; och anfördes i sådant avseende, att en så ringa avgift som den föreslagna icke kunde anses ägnad att förebygga förhastad vadeanmälan. Tre av högsta domstolens ledamöter föreslogo vadepenningens belopp till femton daler och en till tjugufem daler; sistnämnda ledamot erinrade därjämte, att därest förslagets bestämmelser rörande borttagande av prestanda i tvistemål och brottmål godkändes, till hovrätterna komme att fullföljas ett betydligt större antal mål än hittills, varav åter kunde befaras, att, såframt lagen icke uppställde något mera kraftigt verkande korrektiv till stävjande av ändringssökande, föranlett blott av processlystnad och rättshaveri, tillökning i hovrätternas arbetskrafter inom kort skulle visa sig erforderlig. Berörda hemställan vann emellertid icke departementschefens understöd.

Såsom i promemorian framhålles, torde vara nödvändigt att vidtaga åtgärder i syfte att avhålla parter från ett obehörigt fullföljande av talan mot underrätts utslag, och synes i sådant hänseende införande av en avgift för rätt till fullföljd av talan vara ett lämpligt korrektiv. Göta hovrätt har ansett, att principiellt sett hinder ej bör sättas, då det

gäller fullföljd av talan till andra instans. Denna mening kan jag icke dela. Fastmera synes mig, på sätt omförmälda ledamöter i högsta domstolen anfört, böra fastställas en avgift av sådan storlek, att den är ägnad att förebygga förhastad fullföljd av talan.

Principiellt sett synes, såsom i promemorian anmärkes, avgift böra fastställas för fullföljd i såväl vademål som besvärsmål. Ur denna synpunkt är den lämpligaste anordningen att lägga stämpelavgiften å besvärsskriften och vadeinlagen. Även om det med hänsyn till den väntade processreformen kan förefalla önskvärt, att man för närvarande så vitt möjligt söker undvika ändringar i rättegångsbalken, får denna omständighet givetvis icke tillmätas avgörande betydelse. Det förhållandet, att lagen utmätt en relativt kort tid för vads erläggande, lärer ock få anses såsom ett vägande skäl emot den i promemorian föreslagna utvägen att belägga vadebeviset med stämpel. Då denna tid allenast utgör sju dagar, torde för närvarande i ett synnerligen stort antal fall vad erläggas reservationsvis av rättegångsombudet, enär definitivt besked av huvudmannen icke hinner inhämtas. Lägges åter avgiften å vadeinlaga och besvärsskrift, erhåller parten tillräcklig betänketid för fattande av sitt beslut angående fullföljden.

Till vilket belopp stämpelavgiften bör sättas, kan vara föremål för olika meningar. Göta hovrätt har ansett, att en avgift av 25 kronor är för låg för att avhålla från förhastad fullföljd. Å andra sidan synes tills vidare avgiften böra sättas så låg som möjligt i avbidan på erfarenhet om vad den kan medföra för verkan och torde den då lämpligen kunna bestämmas till nämnda i promemorian föreslagna belopp.

Från ifrågavarande stämpelavgift bör, förutom kronan, medellös person vara befriad, dock allenast under de villkor, som föreskrivas i 7 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften. I överensstämmelse med vad som gäller i fråga om frihet från fullföljdsavgift vid fullföljd av talan till högsta domstolen böra dessutom i besvärsmål från stämpelavgift vara befriade allmän åklagare, tilltalad, som är häktad i målet, samt annan tilltalad, som för talan i fråga om honom ådömt ansvar.

I enlighet med vad som nu är sagt har inom finansdepartementet utarbetats ett utkast till förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, vilket såsom bilaga åtföljer detta protokoll.

Svea hovrätt har framhållit, att för införande av stämpelavgift å vadeinlaga och besvärsskrift icke erfordras ändring i rättegångsbalken. Formellt sett torde detta vara riktigt. Å andra sidan lärer, därest inga

särskilda bestämmelser meddelas i rättegångsbalken, införandet av stämpelavgift kunna föranleda rättsförlust i många fall. Om part, som vill ingiva besvärsskrift eller vadeinlaga, icke samtidigt erlägger den föreskrivna avgiften, vare sig på grund av okunnighet om stämpelavgiftens existens eller av annan anledning, skulle vederbörande tjänsteman vara skyldig att vägra mottaga skriften eller inlagan. Då fullföljdshandlingar ofta ingivas till hovrätten omedelbart före fatalietidens utgång, kunde i många fall inträffa, att parten icke hunne anskaffa det erforderliga beloppet utan ginge sin talan förlustig. För undvikande av dylika rättsförluster synes böra införas en anordning liknande den, som gäller, då part underlåtit att till hovrätten ingiva underrättens protokoll. I sådant fall förelägges kärke eller klagande att inom viss tid inkomma med nämnda protokoll vid äventyr att, om desamma ej äro i hovrätten tillgängliga, då målet till avgörande företages, parten skall hava förlorat sin talan. Motsvarande bestämmelser böra gälla, då part underlåtit att erlägga stämpelavgift. Stadganden härom torde lämpligen meddelas i 26 kapitlet 7 § och 27 kapitlet 4 § rättegångsbalken samt 218 § utsökningslagen.

Föreläggande att ingiva felande protokoll meddelas av hovrätten. Vid sådant förhållande borde även föreläggande att erlägga stämpelavgift givas av hovrätten. Emellertid synes antalet sådana förelägganden kunna bli ganska stort, och sysslandet med dessa förelägganden kunde sålunda komma att väsentligt inkräkta på hovrättens tid och i sin mån bidra till ett sämre arbetsresultat. Redan tidigare har fråga varit uppe att befria hovrättens ledamöter från arbetet med föreläggande att inkomma med felande protokoll. I betänkande, som den 4 oktober 1918 avgavs av sakkunniga, vilka tillkallats för att inom justitiedepartementet biträda vid utredning om vissa ändringar i hovrätternas arbetsordningar, föreslogs sålunda bland annat, att det borde överlämnas åt sekreteraren att utfärda nämnda förelägganden. Såsom skäl härför anfördes, att det ej vore behövt att betunga hovrättsledamöterna med dylikt arbete, som närmast vore att likställa med expeditiönsåtgärder. De sakkunniga framlade även förslag till de ändringar i 26 kapitlet 7 § och 27 kapitlet 4 § rättegångsbalken, som härav föranleddes. Detta förslag lämnades av hovrätterna utan anmärkning.

Det synes lämpligt att i detta sammanhang upptaga berörda ändringsförslag. Beträffande föreläggande att inkomma med felande protokoll skulle sålunda i lagen allenast stadgas, att sådant föreläggande skall meddelas part; av vem föreläggandet skall givas, skulle i lagen lämnas öppet; närmare bestämmelser härom skulle upptagas i arbetsordningarna för hovrätterna; och torde sekreteraren vara den tjänsteman, åt vilken

berörda göromål lämpligen kunde överlämnas. Därest denna ändring vidtages beträffande föreläggande att inkomma med felande protokoll, skulle enahanda bestämmelse även meddelas i fråga om föreläggande att erlagga stämpelavgift.

Då av vederbörande tjänsteman sålunda utfärdat föreläggande icke skulle komma att expedieras i form av protokollsutdrag, torde erfordras föreskrift i stämpelförordningen, att sådant föreläggande skall stämpelbeläggas.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken samt lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen*, av den lydelse bilagor¹⁾ vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte, för det i 87 § regeringsformen angivna ändamål, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tackes Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

N. Cervin.

¹⁾ Dessa bilagor, vilka bortsett från en redaktionell jämkning äro lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, hava här uteslutits. Omförmälda jämkning består däri att uti 26 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken i stället för orden »föreskriven stämpelavgift» insatts orden »stadgad stämpelavgift».

Utkast

till

Förordning

om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 19 november 1914 (nr 383)
angående stämpelavgiften.

Häri genom förordnas, att 8 § i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften skall erhålla följande ändrade lydelse.

Följande enskilda handlingar skola, även där de äro utfärdade av offentlig myndighet, förses med stämpel på sätt här nedan stadgas.

Besvärsskrift skall, då den ingives till hovrätt, förses med stämpel av 25 kronor. Dock må från stämpelavgift, som nu är sagd, vara befriad allmän åklagare, tilltalad, vilken i målet hålles häktad, annan tilltalad, som för talan i fråga om honom ådömt ansvar, ävensom medellös person, då han författningsenligt styrker sin fattigdom eller den eljest är kunnig, dock att uti sådana mål, där tillämpning av lagen om fri rättegång kan komma i fråga, stämpelfrihet äger rum endast för de fall, att fri rättegång beviljats.

Vadeinlaga skall, då den ingives till hovrätt, förses med stämpel av 25 kronor. Från stämpelavgift, som nu är sagd, skall medellös person vara befriad, då han författningsenligt styrker sin fattigdom eller den eljest är kunnig, dock att uti sådana mål, där tillämpning av lagen om fri rättegång kan komma i fråga, stämpelfrihet äger rum endast för de fall, att fri rättegång beviljats.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1923.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 mars 1923.

Närvarande:

justitierådet SUNDBERG,
regeringsrådet THULIN,
justitierådet STENBERG,
justitierådet KÖERSNER.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 januari 1923, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det i 87 § regeringsformen angivna ändamål, inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken samt lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsködningslagen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, assessorn i Göta hovrätt Erik Bergendal.

Desamma föranledde följande uttalanden av lagrådets ledamöter:

Beträffande obligatorisk kommunikation av besvärsmål:

Köersner:

Jag är synnerligen oviss, om fördelarna av införandet av obligatorisk kommunikation uppvägas av olägenheterna. Ett så stort dröjsmål med avgörandet av ett klart mål, som dess kommunicerande måste medföra, är mycket betänkligt. De kostnader, som utan nytta åsamkas parterna, kunna också bli rätt avsevärda. Särskilt gäller det, att klagandens delgivningskostnader ej sällan stiga till betydliga belopp med hänsyn till utgifter för stämningmännens resor samt för besvär och utlägg ned anledning av upprepade delgivningsförsök, nya förelägganden och annonsering i tidning på grund av omöjlighet att anträffa motparten. Ur räkningen bör kanske ej heller lämnas, att ej sällan en klagande,

som rätteligen fullföljt sina besvär, blir utsatt för att hans mål blir desert på grund av mer eller mindre ursäktliga försummelse i fråga om fullgörande av kommunikationsbeslutet, till vilka icke klaganden själv utan de, som för hans räkning ombesörjt delgivningen, äro vållande. Genom den obligatoriska kommunikationen kommer antalet av de fall, då klaganden löper sådan risk, att väsentligt ökas. Förklaranden blir regelmässigt betungad med utgifter för förklaringens uppsättande. Han vågar säkerligen i allmänhet efter erhållen delgivning ej underlåta att påkalla biträde, och ehuru rätt att på egen risk insända förklaringen med posten är i lag medgiven, anser parten sig nog oftast tvungen att även för ingivandet anlita ombud.

Med hänsyn till vad rikets hovrätter anfört om betydelsen av att undvika den tidsförlust för hovrättsarbetet, som orsakas av den dubbla föredragningen, anser jag mig emellertid icke kunna avstyrka den föreslagna ändringen av 27 kap. 5 § rättegångsbalken.

Beträffande lagsökningsmålen finner jag mig däremot på de av Svea hovrätt anförda skäl förhindrad biträda förslaget om införande av obligatorisk kommunikation och avstyrker alltså den föreslagna ändringen i 219 § utsökningslagen.

Stenberg:

Trots de betänkligheter, som med fog framställts mot den föreslagna obligatoriska kommunikationen av besvärsmål i hovrätterna, anser jag mig dock, när denna anordning synes kunna i beaktansvärd mån bidra till minskning av de i hovrätterna uppkomna betänkliga arbetsbalanserna, icke böra under nuvarande förhållanden avstyrka en lagändring, enligt vilken de till hovrätten inkomna besvärsmålen i regel skola kommuniceras utan föregående föredragning; och har jag ej annan erinran att framställa mot de remitterade lagförslagen i denna del än att jag på de av Svea hovrätt i dess utlåtande anförda skäl finner den obligatoriska kommunikationen icke böra utsträckas till lagsökningsmålen och alltså avstyrker den föreslagna ändringen i 219 § utsökningslagen.

Thulin:

Jag är väl synnerligen tveksam, om de fördelar, man för arbetet i hovrätterna avsett att vinna genom den föreslagna obligatoriska kommunikationen, uppväga de olägenheter, som därav föranledas för parterna. Då emellertid åtgärder måste vidtagas för arbetsbalansernas minskande i hovrätterna, har jag icke ansett mig böra under nuvarande förhållanden avstyrka förslagen i förevarande delar. Dock synes det mig kunna

ifrågasättas, om icke, därest obligatorisk kommunikation genomföres, sådana åtgärder kunde vidtagas, att kommunikationen skedde på officiell väg, på sätt iakttages i administrativa besvärsmål.

Sundberg:

Obestriddligen äro åtskilliga avsevärda fördelar förenade med den sedan tillkomsten av 1734 års lag tillämpade ordningen för behandling av besvärsmål, som fullföljts till hovrätt. Till vad i avseende härå framhållits under förarbetena till de föreliggande förslagen vill jag tillägga, att med nuvarande ordning den icke klagande parten genom kommunikationen får sin uppmärksamhet riktad på att bifall till besvären ej är uteslutet utan det finnes en eller annan omständighet i målet, som kan föranleda ändring i underrättens utslag, och att sålunda en närmare utredning, eventuellt med biträde av rättskunnig person, är av nöden för att få utslaget fastställt. Bliva däremot alla besvär, utan hänsyn till deras större eller mindre befogenhet, kommunicerade, innebär kommunikationen i och för sig ingen dylik erinran åt den icke klagande, utan denna kan, där han icke själv är rättsbildad, antingen, i sin övertygelse att fog för besvären saknas, helt underlåta att anskaffa och åberopa en för sakens vinnande erforderlig utredning eller ock se sig nödsakad att för säkerhets skull föranstalta om en kanske fullständigt irrelevant utredning till bemötande av besvären eller att anlita hjälp av rättskunnig person och därigenom ådragas en kostnad, som med våra ganska höga advokatarvoden icke må bagatelliseras.

Det synes mig icke vara ställt utom tvivel, att verkligen den ifrågasatta reformen är ägnad att medföra sådan tidsvinst i hovrätternas arbete, att man fördens skull bör avstå från de fördelar den nuvarande ordningen medför. Frågan härom beror till väsentlig del av det sätt, varå inkomna besvärsmål i hovrätten föredragas. Sker föredragningen, såsom sig bör, sålunda, att föredraganden strax framhåller de omständigheter, som enligt hans mening kunna föranleda bifall till besvären, lär i ett stort antal fall föredragningen av mål, vari kommunikation skall äga rum, icke behöva bliva synnerligen tidsödande. Har åter ett besvärsmål blivit fullständigt föredraget, innan kommunikation av besvären beslutas, lär vid dess förnyade föredragning såsom skriftväxlingsmål en viss tidsbesparing i regel vara vunnen genom den tidigare föredragningen; hänsynen härtill må antagas hava utgjort grunden för den i hovrätternas arbetsordningar intagna bestämmelsen därom att brottmål i regel skall, ändå att förklaring infordras, avgöras å den division, som en gång fått detsamma sig tilldelat.

I detta sammanhang må, i anledning av den jämförelse föredragande departementschefen anställt med kommunikationerna i högsta instans, erinras, att till följd av den grundliga behandling och det allsidiga bedömande ett dit fullföljt mål förut fått i hovrätten mera sällan torde i målet föreligga omständigheter, som vid detsamma föredragning kunna strax framhållas såsom av beskaffenhet att böra föranleda ändring i hovrättens utslag.

En viss tidsvinst skulle kunna åstadkommas därigenom att mål av vidlyftigare beskaffenhet undantoges från fullständig föredragning såsom besvärsmål. Härför torde knappast erfordras någon lagändring. Det kan nämligen ej med nu gällande lag anses uteslutet, att mål, som ej kräver särskilt skyndsamt behandling, av hovrätten kommuniceras allenast på grund av dess vidlyftighet och att alltså den föredragande medgives rätt att på sådan grund, utan att hava berett sig på målets fullständiga föredragning, anmäla detsamma till kommunikation; vissa allmänna regler i dylikt hänseende synas, tillämpade utan formalism, måhända under tillsyn av en utav hovrätten därtill utsedd ledamot i hovrätten, vara ägnade att under nuvarande anhopning av mål i hovrätterna, som upp-gives väsentligen bero av en under kristiden exceptionellt stegrad tillströmning av mål, åstadkomma arbetsbesparing utan alltför stort inkräktande å de med den nuvarande ordningen förenade fördelarna.

Ifrågasätts må ock, huruvida icke den åsyftade arbetsbesparingen skulle i tillfredsställande mån och med avsevärt mindre olägenheter än enligt de föreliggande förslagen kunna vinnas genom att låta inkomna besvärsmål föredragas inför allenast tre ledamöter, som, där de vore ense om att fastställa det slut, vartill underrätten kommit, slutligen prövade besvären men eljest beslöte desamma kommunikation.

Då emellertid hovrätterna nu samtliga förklarar, att en beaktansvärd tidsvinst kan förväntas uppstå genom en lagändring i förslagets syfte, en åsikt, som av flertalet ledamöter i Svea hovrätt i annat, bland handlingarna tillgängligt ärende uttryckes så, att »den nu förekommande dubbla föredragningen av ett stort antal besvärsmål innebär tydligen ett slöseri med hovrättens sessionstid, varav rättsskipningen i det hela lider förfång, framför allt under en period av stor arbetsbalans», anser jag mig ej böra avstyrka förslagen i förevarande delar.

Beträffande stämpelavgift för fullföljd av talan till hovrätt:

Köersner:

Det är enligt min mening mycket tvivelaktigt, om rätten att fullfölja talan till andra instans bör göras beroende på erläggande av en

fullföljdsavgift. Såsom i ärendet gjorts gällande, synes nämligen befogenheten att anlita den andra instansen principiellt sett böra vara fri, dock möjligen med den inskränkningen att skyldighet bör införas att nedsätta visst belopp till säkerhet för motparts kostnadsersättning.

Anses det emellertid, att en dylik fullföljdsavgift i syfte att avhålla part från att fullfölja talan bör lagstadgas, lär den icke kunna sättas till så lågt belopp som 25 kronor. I allt fall ansluter jag mig därutinnan till vad som anförts i Göta hovrätt, att jag anser införandet av en dylik avgift vara av den ingripande betydelse i avseende å gällande processordning, att åtgärden bör ske genom ändring i allmän lag. Även om det av praktiska skäl skulle finnas lämpligt, att fullföljdsavgiften utgår i form av stämpel, måste således i processlagstiftningen inflyta bestämmelser ej mindre om fullföljdsavgiftens belopp än även om de omständigheter, som kunna befria från avgiftens erläggande.

På anförda skäl finner jag mig förhindrad att tillstyrka framläggandet för riksdagen av de föreslagna ändringarna i rättegångsbalken 26 kap. 7 § andra stycket och 27 kap. 4 § tredje stycket samt i utsökningslagen 218 § andra stycket.

Stenberg:

Mot förslaget att för hämmande av den ökade tillströmningen av mål till hovrätterna stadga skyldighet för part, som vill fullfölja talan från lägre instans, att erlægga viss avgift till staten torde avgörande principiella skäl ej kunna anföras. Skall något avsevärt resultat vara att av en sådan åtgärd förvänta, synes emellertid en väsentligt högre avgift än 25 kronor böra fastställas.

Då den föreslagna avgiften icke är avsedd att utgöra ersättning för den enskildes anlitan av ett statens organ utan huvudsakligen är av samma karaktär som den fullföljdsavgift, som uttages då mål från hovrätt drages under högsta domstolens prövning, torde de bestämmelser, genom vilka den nya avgiften införes, böra givas ej, såsom nu föreslås, i en skatteförfattning utan i allmän lag. De lagrum, som härvid närmast erbjuda sig, äro 26 kap. 5 § och 27 kap. 1 § rättegångsbalken samt 211 § utsökningslagen, i vilka lagrum stadganden kunde intagas, att part, som inger vadeinlaga eller besvärsskrift, skall därvid foga fullföljdsavgift av visst belopp, dock med de undantag, som angivits i det framlagda utkastet till förordning om ändrad lydelse av 8 § i stämpelförordningen, och med tillägg att jämväl kronan skall vara fri från avgiften.

Mot de redan enligt de remitterade förslagen i rättegångsbalken

och utsökningslagen inrymda föreskrifter, som äga samband med den nya avgiften, har jag intet att erinra.

Därest det huvudsakliga stadgandet om denna avgift införes i stämpelförordningen, må uppmärksammas, att i fråga om densamma bleve tillämplig även bestämmelsen i andra stycket av förordningens 21 § och att sålunda part, som fått vidkännas avgiften men förmenar, att den icke bort utgå, skulle äga att hos Konungen göra ansökan om restitution av avgiften. Då sådan rätt ej synes vara förenlig med den prövning av partens skyldighet i förevarande hänseende, som enligt förslagen skall ske i hovrätten, lär det bliva nödvändigt att i sagda § av stämpelförordningen göra undantag med avseende å ifrågakvarande avgift.

Thulin:

För min del anser jag, att även om den föreslagna avgiften på besvärsskrifter och vadeinlagor, mot vilken jag ej funnit något att erinra, skall utgå i form av stämpel, vars belopp bestämmes i stämpelförordningen, de närmare reglerna i vilka fall sådan avgift skall utgå, om sättet för vinnande av befrielse därifrån etc. böra upptagas i allmän lag. De bestämmelser, som meddelats om avgift vid fullföljd till högsta domstolen, torde därvid kunna tjäna till vägledning.

Mot det remissen bilagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 8 § i stämpelförordningen anser jag mig i allt fall böra erinra, att föreskrifter om stämpel å besvärsskrifter och vadeinlagor ej lämpligen böra införas i nämnda §, som, på sätt framgår jämväl av dess sista stycke, i övrigt endast avser handlingar, som medföra upplåtelse av rättighet eller åtagande av förpliktelse, vilket ej är fallet med besvärsskrifter och vadeinlagor.

Uttrycket hovrätt i det avsedda tillägget till 8 § bör utbytas mot rikets hovrätter, då krigshovrätten ej därunder skall inbegripas.

Sundberg:

De i de remitterade förslagen intagna stadgandena i 26 kap. 7 § andra stycket och 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken samt 218 § andra stycket utsökningslagen sammanhånga med avsedda tillägg till gällande stämpelförordning angående besvärsskrifts och vadeinlagas beläggande med stämpelavgift. Då denna stämpelavgift icke ifrågasättes i statsfinansiellt intresse, utan det i motiven angivna syftet med densamma är att förhindra tillströmningen av mål till hovrätterna, måste reglerna därom anses innebära uppställande av fordran på visst prestandum för fullföljd av talan och lära förty vara att hänföra till frågor, varom för-

mäles i § 87 regeringsformen. Med hänsyn härtill anser jag mig ej kunna tillstyrka, att de remitterade förslagen i dessa delar göras till föremål för proposition till riksdagen; men hemställer jag — som icke har något att erinra vare sig mot att för rätt till fullföljd av talan till hovrätt uppställas villkor av huvudsakligen det innehåll, som angives i ett till lagrådet överlämnat utkast till förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, med tillägg att kronan skall vara fri från avgiften, eller mot föreläggande, på sätt förslagen innehålla, vid underlåtenhet att behörigen erlægga sålunda föreskriven stämpelavgift — att, därest dylikt prestandum anses böra lagfästas, detta må ske medelst vidtagande av erforderliga ändringar i 26 kap. 5—7 §§ och 27 kap. 1—4 §§ rättegångsbalken samt 213, 217 och 218 §§ utsökningslagen.

Mot de ifrågakända lagändringarna beträffande föreläggande att till hovrätt ingiva underrättens protokoll eller vadebevis hade lagrådet intet att erinra.

Ur protokollet

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 10 mars 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Åkerman anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet lagrådets den 9 i denna månad avgivna utlåtande över de till lagrådet den 13 januari 1923 remitterade förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken samt lag om ändrad lydelse av 218 § och 219 § första stycket utsökningslagen.

Föredraganden anför härvid:

»Vidkommande frågan om *obligatorisk kommunikation av besvärsmål* i hovrätt hava lagrådets samtliga ledamöter, om ock med framhållande av vissa enligt deras mening med en dylik anordning förbundna olägenheter, funnit övervägande skäl att icke avstyrka remitterade förslaget, så vitt angår 27 kap. 5 § rättegångsbalken. Beträffande lagsökningsmålen hava två ledamöter, med åberopande av vad Svea hovrätt härutinnan anfört, avstyrkt den föreslagna ändringen i 219 § utsökningslagen, under det att övriga två ledamöter icke i detta avseende gjort särskilt uttalande.

Då de inom lagrådet avgivna yttrandena innefatta ytterligare vitsord om behovet av ifrågavarande lagändringar och då de betänkligheter, som i vissa avseenden framförts, varit föremål för noggrant övervägande under ärendets föregående behandling, finner jag mig böra vidhålla den ståndpunkt, jag vid remissen till lagrådet angivit.

I fråga om införande av *stämpelavgift vid fullföljd av talan till hovrätt* har en ledamot i lagrådet avstyrkt de remitterade förslagens framläggande för riksdagen. Övriga ledamöter hava, var och en i särskilt

avgivet utlåtande med sinsemellan skiljaktiga motiveringar, gjort gällande den uppfattning, att erforderliga bestämmelser angående ifrågavarande avgift, mot vars berättigande dessa ledamöter icke i princip haft någon erinran, böra införas i rättegångsbalken och utsökningslagen. Jämväl den ledamot, som avstyrkt förslaget, har anslutit sig till den mening, att en avgift av förevarande slag icke bör fastställas utan att bestämmelser därom inflyta i processlagstiftningen.

När en av lagrådets ledamöter yttrar, att vid ifrågavarande föreskrifters upptagande i allmän lag de bestämmelser, som meddelats om avgift vid fullföljd till högsta domstolen, torde kunna tjäna till vägledning, är det icke fullt klart, om han tänkt sig, att fullföljdsavgiften till hovrätten skulle gestaltas på samma sätt som motsvarande avgift till högsta domstolen, d. v. s. den gamla revisionsskillingen, för vilken det mest karaktäristiska kännetecknet är, att den återbetalas till klaganden, när denne vinner bifall till sitt ändringssökande.

Då jag för min del icke kan tillstyrka, att de för fullföljdsavgiften till högsta domstolen sålunda gällande bestämmelserna erhålla motsvarande tillämpning i fråga om fullföljd från underrätt till hovrätt, vill jag med ett par ord motivera denna min ståndpunkt.

Berörda förhållande beträffande fullföljdsavgift till högsta domstolen har sin historiska upprinnelse däri, att — likasom vad mot underrätts dom i gamla tider innefattade ett slags vadhållning med underdomaren rörande riktigheten av hans dom — revisionsansökningen ursprungligen gestaltade sig såsom en liknande vadhållning med hovrätten. Gillade konungen hovrättens dom, ägde hovrätten enligt 1734 års lag (R.B. 30:17) behålla de 200 daler, som där nedsatts; ändrade konungen domen, hade hovrätten däremot att återbära beloppet. Först 1854 ändrades denna bestämmelse därhän, att revisionsskillingen skulle tillfalla kronan i stället för hovrätten, när hovrättens dom av konungen gillades.

I nya lagberedningens principbetänkande 1884 föreslogs, att part, som ville söka revision, skulle inom viss i rättegångslagen fastställd tid anmäla detta hos överrätten samt, till belopp och på sätt i rättegångstaxan närmare bestämdes, erlägga viss rättegångsavgift. I motiveringen framhöll beredningen, att den rättegångsavgift, mot vilken revisionskillingen sålunda enligt förslaget skulle utbytas, borde liksom alla andra sådana ovillkorligen tillfalla staten. Det oegentliga förhållande, som nu ägde rum, nämligen att part ägde återbekomma revisionsskillingen, därest överrättens dom ändrades, skulle följaktligen komma att upphöra.

Nya lagberedningens förslag har ännu icke lett till någon ändring i

lagstiftningen. Enligt alltjämt gällande lag har revisionsskillningen eller, såsom den efter 1915 års lagändring numera kallas, fullföljdsavgiften sålunda närmast karaktären av ett på förhand deponerat bötesbelopp, vars förlust den klagande parten får vidkännas, när hans ändringssökande ogillas. Det är lätt att inse, hur oegentligt detta processuella straff ofta kan komma att verka och hur olämpligt det vore att, bara därför att man hittills icke funnit möjlighet att avskaffa denna kvarleva från en svunnen tids lagstiftning i fråga om fullföljd till högsta domstolen, utsträcka dess tillämplighetsområde även till hovrätterna.

Jag vidhåller alltså den ståndpunkt jag intagit i det remitterade förslaget, nämligen att avgiften skall erhålla karaktären av stämpel, d. v. s. en oberoende av målets utgång till statsverket inflytande avgift av skattenatur, avsedd att utgöra ett bidrag från den rättssökande parten till täckande av statsverkets kostnader för rättsskipningens upprätthållande. Utom de rent principiella skälen tala för denna anordning även praktiska skäl av icke oväsentlig betydelse. Ur redovisningssynpunkt måste det nämligen med hänsyn till det mycket stora antal fall, där ifrågavarande avgift skulle ifrågakomma, vara en enkel och ändamålsenlig anordning att uppbära avgiften i form av stämpel.

I själva verket synes också flertalet av lagrådets ledamöter icke hava haft något att erinra mot avgiftens utgående i form av stämpel, men hava de önskat att reglerna härom skulle inflyta i själva rättegångsbalken och icke i stämpelförordningen. Till stöd för kravet på bestämmelsernas intagande i rättegångsbalken har av olika ledamöter i lagrådet anförts, att införandet av en dylik avgift vore av den genomgripande betydelse i avseende å gällande processordning, att åtgärden borde ske genom ändring i allmän lag, att avgiften icke vore avsedd att utgöra ersättning för den enskildes anlitan av ett statens organ utan huvudsakligen vore av samma karaktär som fullföljdsavgiften vid måls dragande under högsta domstolens prövning, samt att då denna stämpelavgift icke ifrågasattes i statsfinansiellt intresse, utan det i motiven angivna syftet med densamma vore att förhindra tillströmningen av mål till hovrätterna, reglerna därom måste anses innebära uppställande av fordran på visst prestandum för fullföljd av talan och förty vore att hänföra till frågor, varom förmäldes i § 87 regeringsformen.

Mot vad sålunda anförts vill jag till en början erinra, att enligt det remitterade förslaget 26 kap. 7 § och 27 kap. 4 § rättegångsbalken samt 218 § utsökningslagen skola erhålla en lydelse, vilken förutsätter erläggande av en stämpelavgift såsom villkor för rätt att fullfölja talan.

Härigenom blir frågan om införandet av ifrågavarande avgift underkastad prövning i samma ordning som rättegångslagstiftningen i allmänhet, d. v. s. i överensstämmelse med § 87 regeringsformen. Att sedan frågorna om stämpelbeloppets storlek, om sättet för dess erläggande och om villkoren för befrielse därifrån regleras på samma sätt som beträffande andra stämpelavgifter, torde icke kunna anses innebära någon olägenhet. Avgiftens likhet med den forna revisionsskillingen eller nuvarande fullföljdsavgiften, kan jag, såsom av det förut sagda framgår, icke tillmäta någon betydelse i detta avseende. Och den omständigheten att uppmärksamheten riktats på ifrågavarande avgift främst ur synpunkten, att någon hämsko härigenom skulle erhållas på det obehöriga eller tanklösa fullföljandet av mål från underrätterna till hovrätterna, utesluter självfallet icke, att avgiften även har sin betydelse ur statsfinansiell synpunkt. Det kan för övrigt förtjäna att framhållas, att ehuru en rättssökandes eftersättande av skyldigheten att erlägga stämpelavgift i fråga om lagfart eller inteckning för honom kan medföra rättsförlust, det dock icke ansetts nödigt att beträffande nämnda skyldighet meddela föreskrifter av allmän lags natur. Slutligen må det erinras därom, att medan rättegångsutgifterna i underrätten i viss utsträckning kunna regleras i rent administrativ ordning, nämligen i den mån de utgå i form av expeditionslösen, nu ifrågavarande avgift skulle fastställas i den av riksdagen antagna stämpelförordningen. Någon fara för att riksdagen skulle komma att genom godkännande av oskäligen stämpelbelopp pålägga de rättssökande en otillbörlig beskattning torde icke vara för handen.

Inom lagrådet har det framhållits, att en så låg avgift som 25 kr. i varje mål av de slag, varom här är fråga, icke skulle få så stor betydelse såsom avhållande moment. Då jag icke velat följa de anvisningar, som på olika håll givits därom, att avgiften borde sättas högre än till nämnda belopp, har detta främst föranletts av hänsyn till vår föråldrade lagstiftning om ersättning för rättegångskostnad. Så länge en i hovrätt vinnande part, när underrättens dom gått honom emot, ej kan få ersättning för sina i hovrätten havda utgifter, torde staten icke kunna anses befogad att pålägga den klagande parten några verkligt betungande rättegångsavgifter. Slutligen må framhållas, att i fiskaliskt avseende även en så låg avgift som den nu föreslagna, erlagd i exempelvis 7,000 mål om året, skulle innebära ett bidrag av icke mindre än 175,000 kr. till betäckande av statsverkets årliga kostnader för rättsskipningen i överrätterna.

Av vad nu anförts läser följa, att jag icke funnit anledning frågå de remitterade lagförslagen. Frågan om erforderliga ändringar i stäm-

peföförordningen torde senare under denna dag komma att anmälas av chefen för finansdepartementet. Jag hemställer alltså, att omförmälda lagförslag, efter en mindre redaktionell jämkning i förslaget till ändrad lydelse av 26 kap. 7 § rättegångsbalken, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

N. Cervin.